VÝZKUM PŘÍPRAVY A REALIZACE PRIMÁRNÍ PREVENCE NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

Miroslav Procházka

Abstrakt: Příspěvek je zaměřen na problematiku přípravy a realizace opatření v rámci realizace prevence (minimálních preventivních programů) na základních školách. Autor shrnuje výsledky výzkumu, který sleduje především postoje žáků k prevenci na škole, zaznamenává jejich výhrady k stávajícímu systému a názory na optimální podobu realizace prevence na škole. Dále zmiňuje problematiku vlivu učitelů – metodiků školní prevence na řešení otázek spojených s prevencí na škole.

Klíčová slova: Systém prevence, preventivní programy, učitel – metodik prevence (školní preventista)

Abstract: *In this contribution the autor deals with the role of school in the system of prevention, he describes the objectives of prevention, the introduktion of preventive programmes and the issue of the role of the teatcher – the school preventative worker.*

Key words: *System of prevention, preventative programme, teatcher – the school preventative Wolker*

1 Úvod

V našem textu se pokusíme stručně komentovat výsledky výzkumného šetření, které jsme realizovali v loňském roce. Výzkum proběhl na vybraných školách v Jihočeském kraji i mimo něj s cílem zmapovat situaci, která doprovází realizaci primární prevence na základních školách, a to očima učitelů – metodiků prevence a „klientů", tedy žáků převážně 8. a 9. tříd těchto škol.

Empirický výzkum jsme rozvrhli do dvou etap, kdy cílem první etapy byla analýza vybraných aspektů fungování učitele – metodika prevence. Zajímali jsme se o okolnosti jeho jmenování do funkce (Jak a kdo je do funkce vedením školy jmenoval?), dále jsme analyzovali připravenost metodika k výkonu preventivní práce (Jak se cítili být na výkon preventivní práce připraveni? Jak hodnotili svou přípravu realizovanou na různých úrovních?) a nakonec jsme sledovali to, jak tito učitelé vnímali ohrožení školy sociálně patologickými jevy a do jaké míry si podle toho volili témata své další přípravy (Jaké sociálně patologické jevy podle metodika nejvíce ohrožovaly děti na základních školách? Jaká témata si vybírali metodici pro svou další přípravu?).

Ve druhé etapě výzkumu jsme rozebírali okolnosti a souvislosti realizace prevence na základních školách z pohledu žáků. Zajímaly nás především

následující problémy a otázky. Jak byl žáky vnímán význam školy na poli prevence a koho pojmenovali v rizikové situaci za důvěryhodnou osobu? Zkoušeli jsme také zjistit, zda znali metodika prevence a do jaké míry byli připraveni s ním řešit své problémy. Dále jsme popisovali to, jak žáci hodnotili obsah a průběh preventivních aktivit, realizovaných školou. Zjištěné výsledky jsme vyhodnotili nejprve na úrovni jednotlivých dílčích souborů (krajů) a dále jsme provedli komparaci vybraných ukazatelů a některých zjištěných faktů s výzkumy realizovanými k dané problematice v poslední době.

Při koncipování východisek šetření jsme vycházeli z faktu, že prevence na školách stojí, přes všechna opatření, opět na učiteli. Je to jednak důsledek zavedení funkce tzv. metodika školní prevence, jednak přirozeného běhu věcí. Vždyť oproti nárazovým akcím „profesionálních preventistů" tráví učitel s dětmi hodně času, poměrně dobře je zná a vedle výukových témat má možnost věnovat se i výchovným otázkám. Hovoří se proto o tom, že úloha učitele v prevenci je dvojdimenzionální (Ondrejkovič, Poliaková, 1999, s. 125):

- jednak jde o úkol vést děti ke zdravému životnímu stylu prostřednictvím cílené výchovy a prevence;
- dále pak o vlastní roli učitele jako významné osoby, vzoru pro děti.

V rámci cílené výchovy učitel své žáky vybavuje znalostmi, dovednostmi rozvinout a vypěstovat si takový žebříček hodnot, kdy zdraví stojí na předních místech tohoto systému. Učitel působí nejen tím, jaké poznatky předává, ale především tím, jak se chová, co vyzařuje celou svou osobností, jeho životní styl může být tak pro žáky dobrým příkladem. Učitel by se měl snažit také o vytváření pozitivního klimatu ve škole a školní třídě. Je třeba kultivovat vztahy mezi dětmi, učiteli navzájem, vztahy mezi žáky a jejich učiteli a vztahy učitelů s vedením školy.

Faktem tedy je, že prevenci na základních i středních školách má připravovat, realizovat, koordinovat a vyhodnocovat jeden z vybraných učitelů. Vedle výchovného poradce, školního psychologa (je-li přítomen) má nyní stát učitel - metodik, který je vybaven základními teoretickými znalostmi z oblasti drogové problematiky a sociálně nežádoucích jevů a který je disponován praktickými dovednosti v práci s danou cílovou skupinou. Tento učitel pak (jako pracovník primární prevence) potřebuje mít informace o institucích zabývajících se primární, sekundární i terciární prevencí. Dále musí disponovat informacemi o síti odborných a poradenských služeb v regionu (Pedagogicko-psychologická poradna, kontaktní centra, centra pro pomoc obětem domácího násilí, týraným a zneužívaným dětem, o možnostech anonymního testování HIV/AIDS, atd.) a měl by v tomto kontextu umět zprostředkovat další odbornou pomoc žákům i rodičům (Miovský a kol, 2005, s 288 an.).

K získání profesionálních znalostí a dovedností, potřebných k realizaci minimálních preventivních programů ve školách a školských zařízeních, se

musí učitelé a další pedagogičtí pracovníci samozřejmě vzdělávat – a to v rámci specializačního studia. Příprava je dnes součástí jak pregraduálního, tak i postgraduálního studia na pedagogických fakultách a do realizace přípravy se zapojila síť dalších akreditovaných institucí. Systém vzdělávání však musí zahrnovat i cíleně zaměřené specializované kurzy a metodické semináře. Předpokládá se, že metodik prevence je dnes (téměř deset let po zavedení systému) již dostatečně vzdělán, předpokládá se u něho vždy vysokoškolské vzdělání s doporučeným humanitním zaměřením (nejlépe pedagogika, speciální pedagogika, sociální pedagogika, apod.) a následná speciální příprava pro práci v oblasti primární prevence (výcvik pro metodiky prevence, kurzy zaměřené na verbální a neverbální techniky, sebezkušenostní psychoterapeutické výcviky, kurzy sociálních dovedností atd.).

2 Poznatky o připravenosti učitelů – metodiků prevence na realizaci prevence na základních školách

V rámci vlastního výzkumného šetření jsme se v předloňském a loňském roce zaměřili nejprve na fungování role metodika prevence a jeho přípravu na výkon funkce a dále pak na reflexi fungování preventivních programů žáky základních škol. Cílem této první části výzkumu bylo vyhodnocení situace pedagogů, kteří na školách připravují a do značné míry též realizují minimální preventivní programy. Výzkumné šetření bylo součástí řešení grantového projektu zaměřeného na přípravu programu pro další vzdělávání metodiků prevence. Cílem průzkumu bylo proto také zmapovat vzdělávací potřeby metodiků prevence a ověřit v praxi úroveň připravenosti těchto pedagogů pro výkon své role v primární prevenci ve škole.

Průzkum byl proveden metodou dotazníku na 70 školách jihočeského regionu. Věková hranice u sledovaného souboru pedagogů – metodiků prevence, měla nejvyšší četnost v rozmezí 41 – 50 let, variační rozpětí věkové hranice u mužů bylo 30 let a u žen 32 let. Z přehledu délky pedagogické praxe se ukázalo, že většina sledovaných metodiků prevence má za sebou delší souvislou pedagogickou praxi, nejčetněji je zastoupena skupina s praxí delší než 16 let. V následujícím přehledu uvádíme základní výzkumná zjištění této etapy výzkumu.

2.1 Motivace metodiků prevence k výkonu funkce

Důležitou roli při zachování autority učitele metodika prevence bude sehrávat jeho vlastní motivovanost k výkonu této činnosti (Koťa - Vališová, 1995). Ve sledovaném vzorku respondentů se v tomto kontextu otevřela řada problémů. Pro vyjádření podnětu, který učitele přivedl k přijetí funkce metodika, jsme v dotazníku použili škálu s možností variačního propojení pro vyšší přesnost identifikace základních údajů.

Získané údaje jednoznačně potvrzují náš předpoklad, že většina (61,4 %) byla vybrána a do funkce jmenována vedením školy. Motiv spočívající v dlouhodobém zájmu o oblast prevence vidí pouze 5 respondentů (7,1 %) a stejný počet označuje za příčinu přijetí této funkce výsledky své předchozí práce v prevenci či výchovném poradenství. Volbu za použití různých kombinací možností využil k vyjádření motivu jen zlomek pedagogů. Z celého sledovaného souboru pouze jedna učitelka zdůraznila, že vykonává funkci na základě svého dlouhodobého zájmu a předchozí zkušenosti.

Formální jmenování do funkce vnímáme jako okolnost, která dál intervenuje do celkového pohledu učitelů na smysl a význam této pozice. Při hodnocení vlastního vnímání významu této funkce pro školu i pro sebe samého označilo 56 % dotazovaných svou roli jako málo významnou. Potvrzuje se tak zkušenost, prezentovaná např. v diskusním fóru Bulletinu Národní protidrogové centrály (Hejda, Krajník, Štrach, 2004), že učitelé jsou jmenováni do této funkce většinou "z donucení", nemají k této práci vytvořený vztah a jsou zahlceni dalšími aktivitami, kterým dávají prioritu.

2.2 Odborná připravenost u metodiků prevence

Podstatnou otázkou fungování učitele působícího v této specifické oblasti je samozřejmě také jeho odborná připravenost. Tuto otázku chápeme jednak ve vztahu přípravy na specifické činnosti, na řešení extrémních situací, jednak ve vztahu k celkové erudovanosti, jež pedagogovi umožní koncipovat preventivní opatření na škole a uvést tato opatření v život. Problémem se zde ukazuje ale také velmi široké vymezení cílů prevence, výrazně přesahující klasické chápání předmětových vztahů ve škole. Učitelé se tak musejí vyrovnat s obrovskou šíří témat.

V námi realizovaném průzkumu se učitelé nejprve vyjadřovali k celkovému pocitu z připravenosti k výkonu role metodika. Ze souhrnného počtu 70 respondentů hodnocení úplně zaznamenalo 69 respondentů. Krajní pozice jsou téměř identické (výborně se cítili být připraveni jen 4, zcela nedostatečně pak 3 respondenti). Průměrné hodnocení (r) činilo pak, při relativní četnosti (5,8%, 25,7%, 30,4%, 20,3%, 12,9%, 4,3%), **3,26**, tedy hůře než dobře.

Tabulka č. 1 Hodnocení vnímání celkové úrovně připravenosti na funkci metodika

Škála pro celkové hodnocení	1 (výborně)	2	3	4	5	6 (zcela nedostatečně)	Netýká se	Σ
Absolutní četnosti	4	18	21	14	9	3	1	ni 70
Relativní četnosti	5,8	25,7	30,4	20,3	12,9	4,3	1,4	fi 100%

Legenda: slovní vyjádření škály hodnocení: 1 výborně, 2 velmi dobře, 3 dobře, 4 dostatečně, 5 téměř nedostatečně, 6 zcela nedostatečně

Výsledek prvého postoje je v korelaci s následující položkou dotazníku, sledující hodnocení průpravy na vysoké škole. Respondenti svou pregraduální vysokoškolskou průpravu, použitelnou v preventivní práci ve škole, hodnotili značně negativně. V relativní četnosti 54,3 % respondentů (36 učitelů/ek) označilo tuto přípravu na posledním stupni škály – 6, tedy jako zcela nedostatečnou. V kumulované podobě hodnotící škály mezi 5. a 6. stupněm to pak bylo absolutně negativní hodnocení práce vysokých škol, a to od 77,2 % z celkového počtu 70 respondentů. Průměrné hodnocení (r) činilo pak, při relativní četnosti (1,4 %, 2,8 %, 7,2 %, 2,8 %, 22,9 %, 54,3 %), **5,37**, tedy hůře než téměř nedostatečně.

Tabulka č. 2 Hodnocení vnímání úrovně připravenosti na funkci metodika v rámci vysokoškolské pregraduální přípravy

Škála pro hodnocení	1 (výborně)	2	3	4	5	6 (zcela nedostatečně)	nehodnotil	Σ
Absolutní četnosti	1	2	5	2	16	38	6	ni 70
Relativní četnosti	1,4	2,8	7,2	2,8	22,9	54,3	8,6	fi 100%

Legenda: slovní vyjádření škály hodnocení: 1 výborně, 2 velmi dobře, 3 dobře, 4 dostatečně, 5 téměř nedostatečně, 6 zcela nedostatečně

Tento signál je výpovědí o současném stavu obecné připravenosti pedagogů na řešení problematiky prevence ve školním prostředí. Abychom objektivizovali zjištěná fakta, je nutno dodat, že převážná většina respondentů byla ve věku, kdy tato problematika v době jejich vysokoškolské přípravy skutečně nebyla považována za aktuální a byla mimo program vysokoškolské přípravy.
V dotazování jsme dále sledovali hodnocení postgraduální přípravy, a to zvlášť kurzů realizovaných pedagogickými fakultami a dále kurzů nabízených dalšími institucemi. Kurzů provedených vysokými školami se nezúčastnilo 40 ze 70 dotazovaných pedagogů (tedy 57,1 %). Kurzů organizovaných dalšími institucemi (Krajskými úřady, Pedagogickými centry, PP poradnami, ale též občanskými sdruženími, nadacemi aj.) se

naopak účastnilo 64 ze 70 učitelů, tedy 91,4 % respondentů. Zjištěné informace eliminují názor, že pedagogové nemají o další formy vzdělávání zájem. Důležité jsou však meritorní rozdíly v hodnocení kvality edukačního prostředí v obou případech. Akce provedené mimo vysoké školy řadí v kumulované četnosti 1. a 2. stupně hodnocení (výborně – velmi dobře) 48,6 % respondentů, v návaznosti na stupeň 3 – dobře pak 25,7 % respondentů, celkem pozitivně tedy přípravu hodnotí 82,86 % pedagogů. Postgraduální kurzy organizované vysokými školami pak hodnotí kladně je 17 respondentů, tedy 24,3 % respondentů, přičemž 57,1 % respondentů se žádných kurzů organizovaných fakultami nezúčastnilo.

2.3 Kvalita hodnocení vzdělávacích akcí

Součástí výzkumu bylo také sledování kvalitativního hodnocení akcí, jichž se metodici v rámci své přípravy zúčastnili. Respondenti uvádějí širokou paletu akcí, zahrnující obecně osvětovou problematiku i vyhraněně zaměřené akce. Dominantní postavení v přípravě metodiků mají jednorázové akce typu „Co by měly děti vědět o drogách", „Kriminalita mládeže", „Individuální vzdělávací program integrovaných dětí", besedy pořádané spolu s Policií ČR atd. Velmi pozitivní zjištění je aktivní samostudium učitelů, kteří si zvolili nebo byli jmenováni do funkce metodika prevence. Počet odborných instruktáží včetně studia odborné literatury u jednotlivých kategorií v délce pedagogické a metodické praxe je ve střední významnosti ke zvyšující se délce uvedené praxe.

3 Pohledy žáků na realizaci prevence

Cílem druhé části výzkumu bylo získat informace od žáků základních škol o fungování prevence, vyhodnotit je a navrhnout změny v systému preventivní práce škol, které se do výzkumu zapojily. Výzkum byl proveden metodou dotazníku na 40 školách v Jihočeském kraji (19 škol), Jihomoravském kraji (5 škol), Severočeském kraji (2 školy), Středočeském kraji (4 školy), Západočeském kraji (4 školy) a v kraji Vysočina (6 škol). Celkem bylo získáno 1521 vyplněných dotazníků, pro zpracování bylo použito 1210 kompletně zpracovaných odpovědí.

V první části dotazníku byly otázky, které sledovaly cesty, z nichž děti čerpají své informace o zdraví a o návykových látkách. Děti jako zdroj poznatků na prvním místě shodně uvádějí rodiče a školu, zajímavý je rozdíl mezi chlapci a děvčaty, kdy u dívek se jako 3. nejdůležitější zdroj informací objevují časopisy. Dále jsme se dotazovali na výskyt kouření a pití alkoholu v sociálním prostředí respondentů a následnou míru vlastních zkušeností s kouřením a alkoholem. Zde můžeme konstatovat, že výsledky odpovídají zjištěním z obdobných výzkumů realizovaných v poslední době (např. Miovská, 2008, Vacek, 2008). Zachytili jsme pouze vyšší míru vlastních zkušeností s alkoholem než s kouřením.

V další části výzkumu jsme porovnávali ochotu žáků obrátit se ve vybraných problémových situacích na dospělé či kamarády. Respondenti vybírali ze 4 modelových situací osoby, které by požádali o pomoc. Velmi sympatickým zjištěním bylo, že vysoké procento žáků (46 % chlapců a 52 % dívek) vyjádřilo na 1. místě při výskytu šikany (někdo šikanuje tvé spolužáky) potřebu informovat třídního učitele. V situaci, kdy by žák byl šikanován sám, se ale hodlá obrátit spíše na tatínka nebo maminku, následně pak na kamaráda. Bohužel poměrně vysoké procento chlapců (36 %) uvedlo, že si situaci nechá pro sebe.

Respondenti se dále vyjadřovali k tématům, která se nejčastěji vyskytovala v preventivních aktivitách (děti hodnotily nabízená témata ve škále od 1 – nejčastěji, po 5 – vůbec se nerealizovalo). V následujícím přehledu poukazujeme na nejvíce chybějící a nejvíce frekventovaná témata v rámci jednotlivých krajů.

Tabulka č. 3 Přehled frekvence realizovaných témat prevence
(pozn.: v tabulce uvádíme výčet nejčastěji uvedených výroků s průměrným hodnocením ve škále od 1 (nejvíce) po 5 (nejméně)

	Nejvíce frekventovaná témata	**Nejvíce chybějící témata**
Jihočeský kraj	1. nelegální drogy (1,71) 2. kouření (1,87) 3. šikana (1,90)	1. co zdravého jíst (2,11) 2. vztahy se spolužáky (2,04) 3. – 4. ochrana zdraví a rasismus (2,0)
Vysočina	1. nelegální drogy (1,81) 2. marihuana (1,93) 3. kouření (1,94)	1. vztahy s dospělými (2,28) 2. rasismus (2,18) 3. vztahy se spolužáky (2,14)
Spojené kraje	1. nelegální drogy (1,63) 2. kouření (1,74) 3. alkohol (1,77)	1. vztahy se spolužáky (2,38) 2. vztahy s dospělými (2,33) 3. rasismus (2,23)
Celá ČR	1. drogy (1,75) 2. kouření (1,85) 3. alkohol (1,93)	1. – 2. vztahy s dospělými a spolužáky (2,17) 3. co zdravého jíst a pít (2,12)

Jak je z přehledu patrné, většina dětí vnímá prevenci jako aktivity s akcentem na informace o zakázaných drogách, alkoholu a kouření, ale necítí její zacílení v otázkách reálného rizikového chování edukantů v konkrétních situacích. Otevírá se zde prostor pro diskusi o roli podílu specifické a nespecifické prevence sociálně patologických jevů ve škole. Z hodnocení četnosti témat zaměřených na konkrétní sociálně patologické jevy a pociťovaný nedostatek prevence orientované na vztahy a zdraví nám ukazuje, že v rámci školní prevence se metodici prevence soustřeďují především na organizování preventivních aktivit specifického charakteru.

Další součástí výzkumu bylo také sledování kvalitativního hodnocení akcí, jichž se žáci v rámci své školní docházky účastnili. Respondenti uváděli širokou paletu komentářů. Ze 45 % se jednalo o stručné komentáře či jednoslovné výroky, 55 % respondentů však využilo příležitosti k charakteristikám akcí, připomínkám i k ocenění toho, co považovali osobně za důležité, zajímavé. Dominantní postavení v realizaci prevence má podle rozboru odpovědí provedená přednáška na téma drogy, šikana. Věcné připomínky respondentů obsahovaly následující výhrady či doporučení (řazeno podle četnosti):

Výhrady dětí vůči aktivitám v prevenci

- děti akce vítají, považují je obecně za užitečné a většina respondentů uvádí, že je jich poměrně málo;
- část respondentů samozřejmě do hodnocení akce uvede, že se jedná o „ulití se" ze školy, zároveň ale komentář doplňují o naprosto věcné a dobře promyšlené výroky, z nichž je patrné, že aktivity pro ně mají význam a pozorně obsah a způsob práce vyhodnocují;
- témata jsou podle respondentů zajímavá, ale stále se opakující;
- akce hodnotí jako v podstatě zajímavé, ale pro sebe osobně je 42 % respondentů uvádí jako nedůležité;
- děti dále vypovídají o tom, že stále dominují přednášky, které jsou pořádány pro velký počet dětí a jsou pro ně mnohdy nudné;
- interaktivní semináře děti hodnotí jako zajímavé, ale vadí jim přítomnost učitelů na semináři a snaha organizátorů „vynutit" si od účastníků diskusi, muset vypovídat před ostatními spolužáky;
- informace na přednáškách a seminářích nejsou podle respondentů důvěryhodné, přičemž své výhrady směřují především k osobám, jež aktivity realizují;
- v doporučeních pro provádění dalších akcí si děti nejčastěji přejí setkání s „vyléčeným feťákem", s člověkem, jež má osobní zkušenost s problematikou, jen ten by je dovedl (podle jejich slov) varovat, aby podobné věci nezkoušely.

4 Závěrem

Naznačené výsledky v první etapě výzkumu ukázaly, že ustanovení role metodika prevence má pro školu velký význam pouze v případě, kdy tento

učitel bude mít čas a prostor na to, aby mohl sledovat a vyhodnocovat realizované aktivity a stanovený program nejen dodržovat, ale i inovovat.

Patrně největší slabinou současného primárně preventivního systému je obsazování pracovní pozice školního metodika prevence. Výpovědi respondentů naznačily, že jmenování bylo mnohdy pouze formální záležitostí, což se pak negativně odrazilo na kvalitě vlastní preventivní práce. Na druhou stranu je nutné uvést, že se respondenti ve své funkci cítili vedením školy podporováni.

Dalším zajímavým zjištěním byl pro nás fakt, že metodikem byl v našem souboru vybírán pedagog s převažující velmi dlouhou praxí. Typickým reprezentantem (resp. reprezentantkou) této funkce byla v našem souboru respondentů učitelka ve věku kolem 50 let a s praxí delší než 16 let. Délka praxe s sebou přináší řadu pedagogických zkušeností a může být tedy dobrým předpokladem pro úspěšnou práci. Na druhou stranu má v sobě minimálně jedno velké riziko.
U učitelů s takto dlouhou praxí je podle nás důležité, zda dochází v rámci dalšího vzdělávání k systematickému rozboru získaných praktických zkušeností a k dalšímu aktualizačnímu vzdělávání, které překovává stále více zastarávající znalosti z původní pregraduální přípravy. Získané odpovědi bohužel skutečnost existující systematické přípravy metodiků prevence nepotvrzovaly.

Informace získané ve druhé etapě výzkumu vypovídaly o reálné podobě preventivních akcí. Na základě připomínek jejich účastníků přistupujeme k těmto možným závěrům:

- Množství preventivních akcí, realizovaných přímo ve školách, se v jednotlivých regionech liší. Krajská preventivní strategie, resp. různá míra finanční podpory, se tak odráží do možností, které školy mají pro zajištění odpovídajícího počtu preventivních programů.
- Vztah respondentů k realizovaným programům je ve všech regionech v podstatě stejný. Převládají výhrady k opakováním stejných témat i k prostoru, jež mají respondenti na takovýchto aktivitách k dispozici pro reakce na své problémy a potřeby.
- Formulace pozitiv, negativ i doporučení k programům se ve všech krajích nesla v téměř shodném duchu:
1. Preventivní akce měly ještě stále ve své podstatě monologickou metodu přednášky.
2. Při realizaci programů se nevycházelo ze zkušenosti edukantů, protože nebyly dostatečně zmapovány potřeby žáků i realita školního prostředí.
3. Projevoval se určitý stupeň anachronismu, kdy posluchači měli základní znalosti již z jiných zdrojů a opakovaly se informace, jež byly již známé a tudíž pro děti nezajímavé.
4. Pokud lektory nebyli učitelé, nebyla mnohdy respektována přesnost, úspornost a srozumitelnost projevu. Přístup edukátorů byl vnímán celkově pozitivně, přesto převažovalo tradiční pojetí lektorské činnosti, klasická

přednáška. Tento názor podpořilo i zjištění, kdy edukanti vyjadřovali pocit, že měli malý prostor pro vlastní názory a řešení vlastních problémů.
5. U těchto akcí chyběla také určitá platforma „individuální intimity", dávající možnost pohovořit s edukátorem tváří v tvář, kdy by bylo možno řešit i ty situace, které vyžadují individuální přístup.
6. Osobně zajímavé a důležité byly pro děti akce pořádané právě ve své neformální podobě, v osobní interakci mezi subjekty a objekty edukačního působení, kdy se objekt stává aktivním subjektem.

Přes uvedené problémy považujeme za důležité, aby škola i nadále zůstala klíčovým prostředím, v němž bude prevence realizována. Jen ve škole je možné prevenci přirozeně začlenit do systematického vzdělávacího programu, nechat ji dlouhodobě působit na dětskou populaci a zainteresovat na její realizaci připravené vysokoškolské odborníky – učitele - metodiky prevence. Rádi bychom proto ve výzkumu dále pokračovali. Myslíme si, že obraz současného stavu prevence by bylo vhodné dále doplnit o analýzy dalších subjektů, které mají možnost se k problematice vyjádřit. Důležité by bylo stanovisko rodičů k tomu, jak se podle nich škola zaměřuje na problematiku ochrany zdraví a zdravého životního způsobu jejich dětí. Významné by byly také názory vedení základních škol na smysl a účel prevence i na problémy s naplňováním preventivní strategie ve škole. Vyjádřit by se k problematice měli také krajští koordinátoři, kteří by měli nést plnou odpovědnost za prosazování strategie prevence do školního prostředí a pomáhat školám pochopit a realizovat tyto záměry.

5 Použité zdroje

JEDLIČKA, R. - KOŤA, J. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže.* Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-555-8

KOŤA, J. - VALIŠOVÁ, A. *(Ed.)* Asertivita, sebereflexe, kooperace a dramatická výchova. *Studia Paedagogica 14.* Praha: Pedagogická fakulta UK, 1995. ISSN 0862-4461

KRAJNÍK, V., HEJDA, J., ŠTRACH, P. Polemika o tom, ako zlepšiť organizáciu boja s drogami v ČR a SR. Diskusní fórum Bulletinu NPC. *Bulletin NPC č. 1/2004*. Praha: Národní protidrogová centrála, 2004. ISBN 1211-8834

MIOVSKÁ, L.; MIOVSKÝ, M.; VÁCLAVKOVÁ, B. *Přehled hlavních výsledků kvaziexperimentální evaluační studie komunitního programu primární prevence*. Praha: Centrum adiktologie PK 1. LF UK v Praze, Prevcentrum, 2008.

MIOVSKÝ, M., KUBŮ, P., MIOVSKÁ, L. *Evaluace programů primární prevence užívání návykových látek v ČR: základní východiska a aplikační možnosti.* Adiktologie, 4, 3, 2004, str. 288-306.

ONDREJKOVIČ, P. - POLIAKOVÁ, E a kol. *Protidrogová výchova*. Bratislava: Veda, 1999. ISBN 80-224-0553-1.

VACEK, J. *Školní dotazníková studie o návykových látkách, rizikovém chování a volnočasových aktivitách : Závěrečná zpráva z výzkumu*. Praha/Tišnov : Sdružení SCAN, 2008.

Kontakt na autora

Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.
Katedra pedagogiky a psychologie
Pedagogická fakulta JU, České Budějovice
Jeronýmova 10, 371 15 České Budějovice
E-mail: mproch@pf.jcu.cz